

http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/general-secondary-education/educational_programs/1349869088.

3. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І.П. Підласий. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2006. – 616 с.
4. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий : В 2 т. / Г.К. Селевко – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с.
5. Хьелл Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер – СПб. : Питер, 2007. – 607 с.
6. Эрдниев П.М. Укрупнение дидактических единиц в обучении математике : книга для учителя / П.М. Эрдниев, Б.П. Эрдниев. – М. : Просвещение, 1986. – 255 с.

Д. Алфімов

*доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри управління освітою
Донецького національного університету*

УДК 37.018.2

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядаються теоретичні та методологічні основи виховання лідерських якостей школярів. Представлена програма виховання лідерських якостей школярів. Показано технологію безперервного виховання лідерських якостей школярів та компоненти готовності до лідерства. Розкриваються напрями виховання лідерських якостей школярів.

Ключові слова: лідерські якості, програма виховання, технологія виховання, самореалізація особистості, виховання лідера, особистісні якості, модель виховання.

Д. Алфимов

*доктор педагогических наук, доцент, заведующий кафедры управления
образованием Донецкого национального университета*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВОСПИТАНИЯ ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ ШКОЛЬНИКОВ

В статье рассматриваются теоретические и методологические основы воспитания лидерских качеств школьников. Представлена программа воспитания лидерских качеств школьников. Показана технология непрерывного воспитания лидерских качеств школьников и компоненты готовности к лидерству. Раскрываются направления воспитания лидерских качеств школьников.

Ключевые слова: лидерские качества, программа воспитания, технология воспитания, самореализация личности, воспитание лидера, личностные качества, модель воспитания.

D. Alfimov

a Doctor of pedagogical Sciences, associate professor, Head of the department of education management, Donetsk National University

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES OF EDUCATION OF LEADER QUALITIES OF SCHOOLBOYS

The process of education leadership students, which is the actualization of their personality and creativity through the use of various means of educational and pedagogical work in non-educational activities.

Disclosed specifics of education leadership students, which is a special potential for psychological and educational tools, arts and amateur art that can influence the mind and behavior of students, enhance their spiritual needs, to form an active attitude towards the world and implement continuous improvement.

Presented program leadership education students that is focused on the formation of a reasoned and informed attitude toward self, the expression of subjectivity person updating internal capacity, mobilizing intellectual, volitional, emotional properties of the individual.

We consider a phased technology education leadership students, which involves the use of various tools and technologies that provide educational and other successful students. Komponenty in this technology are the personal qualities of an effective leader: cognitive, emotional, behavioral, communicative, responsibility, influence and authority, the ability to merge and consolidate, the ability to care and protect others

Shown pedagogical model of education leadership students, represented evaluative, regulatory, technological and creative personality components, the principle of the integrity of complex tools, forms and methods of various activities of students, the unity of teaching and the impact of the process of self-identity.

Keywords: *leadership, program education, technology education, self-identity, education leadership, personality, model of education.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Динамічні зміни в українському суспільстві, глобальні процеси переоцінки цінностей викликали особливий інтерес до проблеми виховання лідерських якостей у молоді і перш за все у школярів. Цей інтерес також підсилює і той факт, що сьогодні в суспільстві з'явився свій ідеал успішної людини, у якої серед характеристик, що найбільш зажаданих і значимих, входять лідерські якості, які відображають міру цілеспрямованої активності суб'єкта, що перетворює дійсність, у тому числі, і самого себе.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку лідерських якостей і соціальної активності особистості завжди була актуальною в працях філософів, психологів і педагогів (Б. Ананьева, Л. Буевой, О. Дробницького, І. Кона, В. Ядова і ін.).

Розробка технології безперервного виховання лідерських якостей особистості школяра не може не спиратися на провідні положення загальної теорії навчання і виховання (Ю. Бабанський, С. Беспалько, І. Бех, О. Савченко, А. Вербіцкий, І. Якиманська і ін.); положення системного (Б. Гершунський, Т. Ільїна, Н. Кузьміна, Н. Никандров, Е. Юдін), особистісно-орієнтованого (Л. Братченко, Е. Гусинський, А. Маслоу), діяльностного (Л. Виготський, П. Гальперін, М. Каган, Н. Талізїна), системно-структурного (А. Аверьянов, С. Афанасьєв), програмно-цільового (Р. Гранатів, та ін.).

В той же час, проблема розвитку лідерських якостей школярів вимагає подальшого розгляду. Значущість вибраного напряму дослідження підтверджується рядом протиріч: між визнанням необхідності виховання у школярів лідерських якостей, дозволяючи реалізовувати свої можливості у сучасному соціумі, і наявністю у них песимістичного, споглядального сприйняття життя; між необхідністю принципово ініціативній позиції активного члена суспільства і пасивною позицією випускників шкіл; між потенційними можливостями різноманітній діяльності в розвитку лідерських якостей школярів і не використанням їх відповідно до особливостей віку, з врахуванням безперервності розвитку особи.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розгляд теорії та методології виховання лідерських якостей школярів.

Виклад основного матеріалу. На наш погляд, суть виховання лідерських якостей школярів полягає в актуалізації їх особистісного та творчого потенціалу за допомогою використання різноманітних засобів навчально-виховної роботи і поза учбової діяльності, що забезпечують прагнення до перетворюючої діяльності, пріоритетність суспільно-значимих цілей, етично-гуманістичній спрямованості на іншу людину, безперервне самовдосконалення, що дозволяє підвищити соціальний статус школяра, а в подальшому і конкурентоспроможність майбутнього фахівця.

Специфіка виховання лідерських якостей школярів полягає в особливому потенціалі психолого-педагогічних засобів, мистецтва і самодіяльної творчості, що дозволяє впливати на свідомість і поведінку школярів, розширювати їх духовні потреби, формувати активне відношення до навколишнього світу і здійснювати безперервне самовдосконалення.

Програма виховання лідерських якостей школярів має бути орієнтована на формування мотивованого і усвідомленого відношення до самовдосконалення, вираження суб'єктності особі, актуалізації внутрішнього потенціалу, мобілізуюче інтелектуальні, вольові, емоційні властивості особистості.

Технологія поетапного виховання лідерських якостей школярів

повинна передбачити використання всіляких засобів і технологій, що забезпечують учбову і іншу успішність школярів.

Сутність виховання лідерських якостей школярів є цілеспрямований і планомірний процес актуалізації творчого потенціалу особистості з використання різноманітних педагогічних засобів, наявних у розпорядженні школи. Цей процес має забезпечити прагнення школяра до перетворюючої діяльності, пріоритетність суспільно-значимих цілей, гуманістичної спрямованості на іншу людину, безупинне самовдосконалення, що дозволяє підвищити соціальний статус особистості школяра.

Педагогічна модель виховання лідерських якостей школярів представлена цінностним, нормативним, технологічним і особистісно-творчим компонентами; принципами цілісності комплексу засобів, форм і методів різної діяльності школярів, єдністю педагогічного впливу та процесу саморозвитку особистості. Цінностний та нормативний компонент представлений сукупністю цінностей і норм, визначаючих духовну та розвиваючу спрямованість і міру відповідальності у процесі здійснення тій чи іншій діяльності педагогічного процесу; змістовний та технологічний компонент включає розмаїття напрямів суспільно корисної діяльності, технологій, арсенал форм і методів, використовуваних лідером для ефективної взаємодії; особистісно-творчий компонент представлений єдністю актуальних властивостей і якостей особистості школяра, забезпечує його референтність як лідера, ефективність впливу у процесі діяльності.

Технологія поетапного виховання лідерських якостей дозволяє враховувати особливості віку школярів, чинники, які допомагали прояву цих якостей, здійснювати наступність у розвитку, починаючи з першого по випускний клас. Спільними у цій технології виступають особисті якості ефективного лідера: когнітивні; емоційні; поведінкові, комунікативність, відповідальність, впливовість і авторитетність, вміння об'єднувати та об'єднувати, вміння турбуватися і захищати інших. Технологія поетапного виховання лідерських якостей школярів передбачає використання засобів навчального процесу і позаурочної виховної роботи, ускладнення громадських доручень, включення учнів у роботу органів самоврядування, взаємодії з зовнішнім середовищем школи.

У програмі безперервного виховання лідерських якостей школярів окреме місце посідає формування емоційної стабільності старшокласників. Вони мають отримати знання, які дозволяють: розпізнавати емоційний стан людини, причини їх виникнення; пізнавати особливості своїх емоційних станів, їхнього впливу стан співрозмовників; створювати на замовлення «добрий» настрій, вміння викликати в себе позитивні емоції, контролювати спалахи негативних емоцій; виробити індивідуальний

репертуар емоційного реагування на ситуацію; краще усвідомлювати власну індивідуальність на відміну від індивідуальності іншим людям; сформулювати інтраперсональні і інтероперсональні критерії особистісного зростання.

На нашу думку, компонентами готовності до лідерства виступають: когнітивний, комунікативний, організаторський і регулятивний. Кожен із компонентів має чотири показника.

Критерій загалом є максимальну умовну «одиницю виміру» розвитку лідерських якостей, а кожен ознака є хіба що мінімальної його умовної одиницею, складовою конкретного компонента. Характеризуючи той чи інший показник розвитку компонента, його розгорнутий критерій є сукупність основних ознак, які розкривають норму, вищий рівень розвитку відповідного компонента готовності у школяра. Ознака, своєю чергою, як компонент критерію є конкретним і типовим проявом однієї з істотних сторін, чорт особистості, яким можна будувати висновки про у неї цієї особливості і прогностичного рівня його розвитку.

Різні показники, що характеризують той чи інший компонент, не рівнозначні між собою. Та оскільки зрівнювання цих показників неможливо, доводиться приблизно розглядати їх як рівнозначні. І тут питання визначення рівня розвитку лідерських якостей вирішувалося так: якщо виявляються всі показники, властиві конкретному компоненту, то рівень розвитку відповідного компонента буде більш високим; якщо проявляється половина показників, то рівень розвитку компонента середній; для виявлення менше половини показників рівень слід вважати низьким; а то й вдалося знайдемо одне із показників, то рівень розвитку цього компонента незадовільний.

Критерій передбачає визначення тієї чи іншої явища лише з якісної, але й кількісної боку. Оцінка критерію, котре виражається у кількісній формі, в балах виявляє міру відповідності досягнутого рівня навчання які висуваються вимогам. Використовуючи у процесі навчання поетапне розвиток лідерських якостей, дослідник має нагоду отримати необхідні дані для обґрунтованого планування та молодіжні організації наступної роботи у класі. Показником ефективності цього процесу служить ступінь розвитку її компонентів: когнітивного, комунікативного, організаторського, регуляційного.

Особливе місце у програмі виховання лідерських якостей має бути відведено активізації лідерської позиції. Ускладнення громадських доручень, наближення їх до реальних завданням зі школи і класу самоактуалізують застосування школярем знань і умінь в виховному просторі зі школи і за її межами (наприклад, що у Інтернет-конференції, диспутах тощо.).

Висновки. Отже, стрижневу ідею школи нині – це створення умов розвитку активної громадянською позицією і актуалізації лідерського досвіду підлітків в спільно організованю соціально значимої діяльності. Подальше дослідження означеної проблеми потребує питання розробці критеріїв і показників оцінки рівня виховного процесу, направлено на виховання лідерських якостей школярів.

Література

1. Алифанов С.А. Основные направления анализа лидерства / С.А. Алифанов // Вопросы психологии. – 1991. – № 3. – С. 90-96.
2. Бендас Т.В. Гендерные исследования лидерства / Т. В. Бендес // Вопросы психологии. – 2000. – № 1. – С. 87-131.
3. Ермолин А. Кому он нужен, этот лидер? / А. Ермолин // Народное образование. – 2004. – № 2. – С. 149-156.
4. Кричевский Р.Л. Динамика группового лидерства / Р.Л. Кричевский // Вопросы психологии. – 1980. – № 2. – С. 42-52.
5. Лучанська В. Соціальна креативність і лідерські здібності підлітків / В. Лучанська // Соціальна психологія. – 2006. – № 5. – С. 94-102.
6. Психология лидерства : [хрестоматия] / [сост. К.В. Сельченко]. – Минск : Хаверст, 2004. – С. 253-264.

В. Сипченко

кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки вищої школи Донбаського державного педагогічного університету

С. Бурчак

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізико-математичної освіти та інформатики Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Ю. Прокопенко

учитель інформатики вищої категорії, старший учитель Успенської загальноосвітньої школи I-III ступенів ім. Г.П. Головенського Успенської сільської ради Буринського району Сумської області

УДК 371.314:37.018

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті визначено сутність використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи. Розкрито позитивний вплив ІКТ на формування та розвиток пізнавальних інтересів учнів початкових класів. Висвітлено компонентні складники пізнавальних інтересів учнів, сутність розвивальної